

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 30 d' Octubre de 1880

Núm. 12

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per R. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tàmaro. = BIBLIOGRAFIA. JOCS FLORALS DE 1880, per J. Laporta. = L' INAUGURACIÓ DEL FERROCARRIL DE SANT JOAN DE LAS ABADESSAS. = L' ALBERCH DARRER (poesia), per M. Aguiló y Fuster. = REVISTA MUSICAL, per Modest Vidal. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS. = BELLAS ARTS. = Carta de Roma, per Enrich Serra.

GRABATS. — LA PESCA. Escultura de Santmartí, dibuix del mateix; grabat per Gomez. = ENTERRO DE SANT SEBASTIÀ. Quadro de Ferrant, dibuix del mateix; grabat per Vela. = MOMIA DE D. JAUME II, Rey de Mallorca. Dibuix de R. Padró; grabat per Vela. = LO TOCH DE MAL TEMPS. Quadro de Modest Urgell, dibuix del mateix; grabat per Gomez.

CRÓNICA GENERAL

No tant sols per ordre de prelación cronológica sinó que també per ordre d'importancia, deuriem comensar aquest article donant coneixement á nostres lectors de l'inauguració oficial del ferrocarril de Barcelona á Sant Joan de las Abadessas. Per més que 'ls ne suposém enterats per las relaciones extensas y circunstanciadas que de aquest acte han donat las publicaciones diarias de la localitat, creyém de nostre deber consignarlo solemnement en las planas de LA ILUSTRACIÓ, com á fet capitalísim y de suma trascendencia, ja que 's tracta d'explotar ab tot son possible desarrollo, las més abundants concas carboníferas que avuy se coneixen en nostra terra. Per altra part las numerosas peripecias y dificultats que s' han atravesat en la construcció de aquesta via, projectada desde l' any 1844, fá qu' ab doble motiu donguém importancia al fet de que venim ocupantnos, y aixís comprenenho, la Direcció de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, ha encarregat á un de sos redactors més actius é inteligents, que se n' ocupés ab l' extensió deguda, en altre secció del periódich. Per aixó l' autor de la present revista 's limita á pendre acta de la solemníssima festa celebrada ab motiu de l' inauguració del ferrocarril que 'ns ocupa, y recomana eficazment á sos lectors que vulgan enterarsen en detall, l' article expofés, dedicat á tal assumpto que vé continuat en las planas d' aquest número.

**

La nomenada artística de Barcelona, especialment en lo que respecta á la música, se va sancionant cada dia en lo terreno dels

LA PESCA

ESCULTURA DE M. SANTMARTÍ, DIBUIX DEL MATEIX; GRABAT PER I. GOMEZ

fets. Digas lo que 's vulga, retreguintse á tot' hora las empresas ruinosas de nostre Gran Teatre, qu' al dir d' alguns fan casi impossible l' existencia del art líric en nostra capital, lo públich de Barcelona no deixa may desayrats los espectacles que se l' hi ofereixen, quan aquest son dignes del gust depuradísim qu' en aquestas materias professa. Y hem volgut fer mérit de las gestions desgraciadas, de que vé sen objecte nostre Liceo, d' alguns anys en aquesta part y casi sens interrupció, ja que no manca qui 'n vol fer argument lo més palmari, pera negar absoluta y rotundament, aquest entusiasme per la música que com abolengo d' aristocracia artística ve atribuintse desde llarch temps lo públich barceloní. La decadencia de nostre Gran Teatre es per desgracia un fet evident; si aixó es degut á desidia per part de sos propietaris ó á la poca inteligencia de las personas posadas al frente de las empresas, no es cosa que poguém esbrinarla en aquest moment, si be volém adelantar la idea de que uns y altres poden influhirhi per igual; pero de aixó á negar qu' en nostra ciutat, ve consagrante desde molts anys un cult purísim y fervorós á todas las manifestacions del art musical, hi ha una distancia inmensa que no estém disposats á salvar.

Tals consideracions se 'ns ocorren á propósit de la vinguda á nostra ciutat del celebrat mestre don Jesús de Monasterio, cridat de Madrid pera dirigir la série de concerts, qu' una societat constituída á tal objecte volgué encarregar á sa reputada batuta.

Los aficionados á la música clássica, y per tal enteném la bona música de tots los géneros y de tots los mestres, poden darse la enhorabona de la constitució de la Societat de Concerts de Barcelona. En efecte, no dup-tém en afirmar apoyats per testimonis peritíssims que 'ls dos concerts donats per la esmentada Societat, en lo Gran Teatre del Liceo, se recordarán temps á venir, ab agradable fruició y 's retraurán com á exemple de lo que 's pot esperar d' una inteligencia superior posada al frente d' una numerosa massa d' executants, en punt á correcció y sentiment al interpretar los més complicats poemas musicals.

Si fins á tal punt considerém al senyor de Monasterio, com á mestre concertador, á molt regular altura 'l coluquém també com á mestre compositor; en efecte son *Scherzo fantástico*, que 'ns doná á conèixer en lo primer dels concerts aludits, y 'l qual com las demás pessas fou objecte d' esmeradíssima execució, es una obra acabada en tot

lo sentit de la paraula, en la que s'admiran per igual lo primor y bon gust de sa factura, com la delicadesa y elegancia de sa concepció.

Pera honor de la Societat de Concerts y pera que serveixi d'estímul á empreses consemblants, volém fer constar que l'orquestra dirigida pel mestre Monasterio, constava de cent professors, tots espanyols, lo qual no fou obstacle pera que totes las pessas executadas per ells obtinguessen l'acertada inspiració qu'acabém de celebrar.

* *

Lo senyor don Víctor Balaguer, es considerat entre 'l jovent catalanista com lo patra del renaixement, y hem de convenir que pera tal títol l'hi sobran condicions y mérits reconeguts per tothom. Pero deixant apart lo seu valer literari qu'apreciém d'una manera deguda, bastarians lo véurerlo per primera vegada, pera que se'ns revelés en sa fas venerable, en sos ulls plens de foch, en l'amplitud de son front y en sas respectables canas que 'l ceneixen á modo de corona de plata, una inteligencia superior, un propagandista incansable, un patriota may desmentit. Y realment aixís deixa impresionats á tots los catalanistas la respectable personalitat literaria del Exm. senyor don Víctor Balaguer. Per aixó cada vegada qu'aquest il·lustre poeta 's troba entre nosaltres, es objecte de l'acullida més simpática, més carinyosa, més entusiasta per part de tots los catalanistas; plasques á Deu que la vida agitada del partit polítich en que 'l senyor Balaguer milita, l'hi permetés repetir més sovint sas visitas á nostra ciutat, pera veurer també repetidas las escenas de legítima efusió que sa presència desperta entre nosaltres.

Responent á aquest ordre d'ideas, l'empresa del Teatre Catalá, disposá en son obsequi la representació de *La bolva d'or*, últim drama del senyor Feliu y Codina, á la qual assistí nostre benvolgut mestre catalá, y una numerosa concurrència qu'acudí al teatre pera donarlhi un nou testimoni de sa admiració y bon afecte. Y aixó 'ns porta de la má á parlar del banquet celebrat en lo restaurant de Fransa, la nit del 22 d'Octubre. Entre 'ls assistents s'hi comptavan á més del senyor Balaguer, en Damás Calvet, autor del poema *Mallorca Cristiana*, n'Ubach y Vinyeta, l'inspirat romancer y corresponent de la Real Academia de l'Historia, Guimerá, l'autor de *L'any mil* y de *Cleopatra*, d'inspiració valenta y ánima fogosa, tots Mestres en Gay-Saber; també 's veyan allí en Matheu, lo delicat poeta tan selecte per sa forma com per son fondo; en Vilanova, lo primer de nostres escriptors festius; en Lluís Domenech, distingit arquitecto y co-autor del projecte d'institut adoptat per nostra Diputació provincial; en Sardá, lo crítich respectat de tothom per sa imparcialitat y clar modo de veurer; en Riera y Bertran, l'autor de la *Historia d'un pagés*; en Cutxet, qu'en 1876 presidí los Jochs florals; en Gonzalo Serrallera, també ex-president dels Jochs florals, qual eloquent paraula consagra per igual al catalanisme y á la democracia; en Coroleu y en Balaguer y Merino, erudits historiadors, y molts altres catalanistas qu'en aquest moment sentim no recordar; hi havian ademés los periodistas forasters senyors García Lopez y Fernandez y Gonzalez.

En tot lo dinar reiná gran cordialitat, y al destaparse lo champagne 's recitaren poesias y 's pronunciaren brindis que foren calurosament aplaudits; entre aquests mereix citarse lo de 'l senyor Serrallera, que fou en castellá com á mostra de deferència als senyors García Lopez y Fernandez y Gonzalez y qu'ab molt gust continuariam aquí si no reclamessen igualment un espay en nostra crónica desenal, altres assumptos que forosament dehuen ocupar nostra atenció. Dirém, donchs, pera acabar, que 'l senyor Balaguer se mostrá altament complascut dels obsequis de que fou objecte y á sollicitut seva s'acordá reunir en un tomo los brindis y discursos pronunciats en tan memorable vetllada.

* *

A l'hora qu'escribim aquestas ratllas haurá ja abandonat nostra ciutat l'incomparable artista Virginia Marini, molt satisfeta segurament de l'acullida qu'ha merescut de nostre públich en l'última série de representacions qu'ha donat en l'elegant teatre de Santa Creu.

Lo fer mérit aquí de las envejables dots ab que la naturala colmá á la senyora Marini pera la declamació, fora una repetició de mal gust, y més despres de las interessants revistas publicadas en LA IL·LUSTRACIÓ sobre 'l particular, degudas á la ploma d'un il·lustrat amich nostre. Mes no per aixó hem de callar l'entusiasta ovació tributada á la senyora Marini en la nit de son benefici que fou la del 19. Lo Teatre estava plé de gom á gom, puig las localitats quedaren ja despatxadas alguns dias avans de la funció; 's representá la tragedia *Adriana Lecouvreur*, d'un mérit literari dup-tós, pero que no obstant la senyora Marini realzá ab aquella nimia execució ab que ella sab salvar, fins á ferse admirar, obras inverossímils ó despulladas de tot

interés. Entre mitj de frenétichs aplausos l'artista fou cridada reiteradas voltas al prosceni que fou materialment inundat de flors y fullas de lloer; al termenar la representació se l'hi féren numerosos regalos, alguns d'ells de molt valor, entre 'ls que recordém un ram de lloer de plata que l'hi fou oferit per nostre company de redacció senyor Matheu.

L'*Ateneo Barcelonés* volgué també agasatjar á la senyora Marini y al senyor Ceresa, y en son honor disposá una vetllada literaria, á la qual assistí 'l senyor Balaguer, prenenthi una part activa, com á mostra de deferència á tan distingits artistas. Se recitaren composicions del senyors Palau y Rahola, lo senyor Goula llegí *Lo guant del degollat*, y 'l senyor Fontova una epístola del malaguanyat Bartrina. La senyora Marini y 'l senyor Ceresa declamaren d'una manera correctíssima duas poesias en italiá y 'l senyor Balaguer llegí sa celebrada oda á Italia. A més de dits senyors, prengueren part en la vetllada don Joseph Feliu y Codina, president de la secció literaria, lo senyor Rufart y 'l senyor Jaumandreu.

* *

Com ja 's feya constar en la crónica del número anterior ab ocasió d'inaugurar lo ferro-carril de Sant Joan de las Abadessas, visitá nostra ciutat lo Exm. senyor don Fermí de Lassala, ministre de Foment acompanyat del senyor Director general d'obras públicas, Baró de Covadonga, y altres funcionaris del departament del senyor Lassala.

Ab aquest motiu visitaren las obras del port, la Universitat literaria, lo Col·legi de Medicina, lo taller de esculptura dels germans Vallmitjana, la *Espanya Industrial* y molts altres establiments fabrils de Barcelona y sos encontorns.

Lo senyor Ministre sumament satisfet del estat de avens en que 's troba nostra terra, s'oferi en tot lo que d'ell dependís, pera contribuir á realisar molts milloras d'alta importancia pera nostra ciutat. Nosaltres que creyéim en la sinceritat del senyor Lassala no dup-tém que sa vinguda á aquesta capital ha de ser fecunda pera 'ls interessos de nostra població.

D'aixó n'estém més convensus en vista del telégrama qu'enviá dit senyor al president del *Centro de la Union Mercantil*, contestació á un altre dirigit á la mateixa corporació, oferint una resolució prompte y satisfactoria en l'expedient incoat ab motiu del emplacament de la nova Aduana y que termena dient que procurarà cumplir tots los oferiments que feu durant sa permanencia en nostra ciutat.

Aixís ho esperém.—R.

NOSTRES GRABATS

LA PESCA

La bonica figura que reproduhim en aquest número representa un jòvencal pescador en l'acte d'arreglar l'am pera comensar sa pacient tasca; la que subjecte á las inclemencies de l'atmósfera y del calorós estiu, segons demostrea son lleuger vestit, deu continuar per bon espay lo pescador de canya pera conseguir un petit resultat.

Lo modelat de la figura ademés de molt correcte, es agradable y ben mogut de perfils, presenta agradables contrasts de forma y, en una paraula, com á escultura ben concebuda y acabada merescué lo premi de medalla de segona classe en l'Exposició de Bellas Arts de Madrid en 1878, y habent pres part poch despés lo senyor Medard Santmartí en las oposicions pera la plassa de pensionat á Roma per lo Ministeri d'Estat las guanyá presentant l'estatua titolada *Lo soldat de Maraton*.

ENTERRO DE SANT SEBASTIÁ

En la magnífica epopeya dels primers temps del cristianisme, l'anomenada era dels *martirs* ó sia *testimonis* de la fé, ha donat lloch no sols á multiplicats estudis, sino també á composicions artisticas las més notables, com ho es la que reproduhim en lo present número, que te per objecte la recollida del cos de Sant Sebastiá, objecte en que aquells cristians posaban particular esment.

Sebastiá, tribuno militar de l'emperador Maximiá, despés de molt temps de profesar secretament lo cristianisme, essent com lo titulaban lo protector dels cristians; acusat encobertament á l'emperador, ell mateix manifestá clarament que era cristiá per lo que tot seguit fou manat per Maximiá, que Halifax y sos Numidas despés de lligarlo á la soca d'un arbre, lo assejessen sens causarli immediatament la mort com aixís ho feren. Deslliurat luego Sebastiá pels cristians y havent-se presentat de nou en lo palau de l'emperador, ahont feu altre y més explícita confesió de sa fé, ordená l'emperador que per la mateixa guardia africana fos mort á cops de porra, y ademés com á senyal d'insigne menyspreu, que son cadavre fos llansat en la claveguera mestre de Roma, (*cloaca máxima*) pera que allí 's pudris.

Los cristians, per revelació de la cristiana Lucina,

mare del ja difunt mártir Sant Pancrás, trobaren lo lloch ahont estava retingut lo venerable cos de Sant Sebastiá, y de nit ab las majors precaucions possibles, lo tregueren depositantlo en la catacumba sobre la que ara s'alsa la basilica romana que porta sa advocació.

Notable es la disposició de las figuras del quadro que 'ns ocupa y molt especialment la del cadavre de Sant Sebastiá y de la distingida matrona Lucina, primera figura drete de l'esquerra; los detalls están tractats ab lo major estudi y lo conjunt es armónich é imponent segons la serietat de l'asumpto demanava.

Reconegudas aquestas qualitats pel Jurat de l'Exposició de Bellas Arts de Madrid en 1878, judicá digne de medalla de primera classe aquest notable quadro de don Alejandro Ferrant y Fishermán, pensionat per concurs en l'academia espanyola de Roma.

Lo dibuix del repetit quadro que reproduhim, es original del mateix senyor Ferrant, y lo grabat degut al distingit grabador Vela; tenim de fer constar que no es lo mateix que altres ilustracions han publicat, obra d'altres grabadors, essent per lo tant los primers en admirarlo los lectors de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

MOMIA DE DON JAUME II REY DE MALLORCA

Segons lo testament de don Jaume I d'Aragó, á sa mort foren dividits sos estats, regnant son fill major don Pere III en Aragó, Catalunya y Valencia; y don Jaume II nascut en 1240, en Mallorca, Roselló y Cerdanya, prevenintse que en cas de que faltassen successors directes dels reys de Mallorca, que aquests deguessen reconeixer vassallatge com á senyors feudals en favor dels reys d'Aragó.

Ambició don Pere III, codiciá desde luego lo vassallatge dels reys de Mallorca, lo que prestá don Jaume II, y aliat aquest per las continuas discordias ab son germá, ab tós que invadiren son regne y ab sos auxiliars; perdé la llibertat y la corona, fins que despés de molts vicissituds que li valgueren lo nom de *desditxat*, li foren restituídas per don Jaume II d'Aragó. lo *justicier*, y morí als 25 de Maig de 1311. Segons refereix Quadrado, don Jaume II, restituit á son regne de Mallorca animá la decayuda agricultura, ordená l'Administració pública, fundá las vilas de Felanitx, Santagny, Lluchmajor, Algayda, Selva, Benisalem, Porreras, Sant Joan de Sineú, Camps, La Pobra y Manacor en sos districtes; alsá lo castell de Bellver, fundá lo convent de Sant Francisco d'Asís, torná en magnífich Palau la tétrica Almudayna; batí la moneda mallorquina, llavors tan estimada; animá la navegació; fundá lo col·legi de Miramar pera l'ensenyansa de las llenguas orientals; y verament havent-se desvetllat pera la prosperitat del regne de Mallorca, pot dirse d'ell, ab lo citat autor, que en sa desventura fou victima de l'ambició d'un germá; y de la rivalitat d'uns vehins més poderosos qu'ell, lo que feu posar en dubte sa lealtat.

La catedral de Mallorca guarda sas despullas momificadas, segons mostra nostre grabat dibuixat del natural per don Ramon Padró; y tals despullas posadas en una caixa de cristall, ahont avuy se manifestan, foren colocadas per órdre de Carlos III en 1779 en lo monument de no molt bon gust que s'alsá en lo centre de la capella Real de dita Seu.

LO TOCH DE MAL TEMPS

Ab ma de mestre pintá nostre compatrici don Modest Urgell, lo quadro que dibuixat per ell meteix, reproduhim en lo present número.

Una aborascada tarde, casi perduda ja la llum crepuscular, destacantse aislat l'ábsid d'una iglesia románica rural ó millor Abacial, com tantas otras de que n'está sembrada Catalunya; tenint adossada la porta del fossar sobre la que al peu de la creu de ferro cimbreja una trista branca de xiprer, com també l'oratje fa cimbrar ab violencia los pochos y corpulents arbres d'aquell tossal mentres brandan las campanas de dita iglesia; tal es l'escena en lo quadro representada. Escena trista en son conjunt é imponent en tots sos detalls, puig en ella se mira en lluyta l'incontrastable poder dels elements ab lo petit dels homens.

No 's crega n'obstant segons opinió vulgar, que aquell toch tetric y continuat que comensa poch avans de declarar-se una tempestat, tingua per principal objecte conjurarla y molt menys materialment; no, en altres temps, en que desde l'augur pagá, lo temple era principal ó única senyera pels habitants de l'entorn; aquell toch sols era la veu de la previsió privilegiada, á fi de que tothom deixés lo treball al ayre obert y prengués per ell, per son bestiar y per totes sas cosas, aquellas precaucions possibles avans de que ab furor esclatés la tormenta. Si despés aquell toch continúa per corruptela durant ella, y tal vegada sols pera enforvorisar l'oració de cada hu, ab millor acert va suprimintse ja comensada la tempestat, pels perills locals, mes sempre será oportú é imponent avans d'aquella.

Bona es la disposició de l'iglesia románica que entona

lo quadro, y á la vista de l' adjunt y desolat cementiri ahont la tempestat posaria tal vegada á descobert los restos humans allí soterrats; mentres brandan avuy pels morts las campanas de nostres iglesias, apar oportú dir ab Skaspeare en son Hamlet: qui sab si aquell cap de mort que ha descolgat la esllabissada terra, era d' algun religiós que somniá pera sa iglesia la preponderancia de Poblet ó de Santas Creus, qui sab si aquell altre es lo del generós fundador d' aquell cenobí ahont esmersi la major part de sas riquesas, vinclá allí son nom y establí honorables tombas per' ell y sos successors. Tot ha desaparegut. Del monastir ja no queda rastre, aquelles tombas restan obertas y dispersadas ab llurs epitafis casi borrats de las corcadas pedras: per sort apenas restará en los entarchs pergamins que hajen sobreviscut lo nom d' aquell poderós, inclit é invicte fundador segons dirian; y las últimas despullas de sa fundació lo temple, minadas per l' inexorable ma del temps y pel descuit dels homens, envellirán pera desplomarse un dia, perdentse després del tot fins sa memoria. Lo toch de mal temps lo repetirán encara moltes vegadas sas campanas, mes cada volta la ruina hi farà més ample solch. Aixís també en la vida humana, quiscuna hora, es lo toch de mal temps que 'ns dona avis de l' onada que bramulosa s' alsa en lo combatut mar de l' existencia; passarà aquesta desfentse com nevada escuma, mes detrás d' ella altres y altres vindrán á combatrerla, fins que arriat lo jorn darrer de nostra present vida, vensuts en tant desigual lluyta, reposarém ab nostres passats que commemorém, trasposats los misteris de la tomba.

EDUART TÁMARO.

BIBLIOGRAFIA

Jochs Florals de Barcelona. — 1880

Any 22 de sa restauració

(Continuació.)

Estém segurs de que á molts los hi haurá passat lo que 'ns passa á nosaltres, que al topar ab una poesia festiva ó bé girém full sens llegirla ó bé la llegim tenint sempre l' ay al cor. Se comprén que aixó 'ns passe escarmentats com estém de que en tal mena de composicions les més de les vegades no s' hi trobe cap condició de les que 'l bon sentit exigeix pera que 's puga traure algun profit de la lectura. Sembla com si tothom ne tinga prou ab conèixer, encara que sia de una manera imperfecta, quatre preceptes rudimentaris del art de versificar pera passarse mestre en lo maneig d' un estil que no té de fácil més que les apariencies; lo fet es naturalíssim donat lo fals concepte que se sol tenir de la poesia festiva; si 's considerés que lo festiu no ha de constituir un genre poètic sino purament un estil literari, y que cap dels estils, per ben tractat que sia, ha de fer per ell sol lo tot de la obra poètica, no hauríem de planyer tan sovint que la nostra literatura tragués brots de mala mena per l' esforç dels qui sens tenir prou alé volen de totes passades dedicarse á son conreu. No aném encara á fixarnos en la facilitat ab que la immensa majoria dels autors que escriuhen poesies festives cauhen en una exageració deplorable que conduheix al xavacanisme y per consegüent á la absoluta carencia de bon gust; per aquí justament es per ahont gayre bé sempre 's peca.

Esplicada está ab lo que havém dit la nostra prevenció respecte de les poesies festives, prevenció que no seria motivada si 'ls que pretenen dedicarse á travalls d' aquesta mena tinguessen lo bon acert de valdres d' un estil que per ses mateixes condicions se fa ben atractivol, pera exposar un pensament d' alguna trascendencia, sia moral, sia didáctica, revestit ab totes les gales que pot rumbear la musa enjogassada que inspirá á certs autors algunes obres de veritable mérit ab que s' honran altres literatures. Empero es tan escàs aquest bon acert per lo que toca als escriptors de casa nostra, que quan per sort nos trobém al devant d' una poesia festiva escrita en bon llenguatge, que fa apuntar la rialleta sens que l' autor haja hagut d' acudir á conceptes extremats que degeneran en xavacanería, y que á més de tot aixó en lloch d' esser vuyda de pensament com tantes d' altres, se 'n traun una ensenyansa profitosa, quan ab una obra així 'ns topém, francament hem de confessar que rebém una sorpresa.

Aixó es lo que 'ns ha passat ab la lectura de la *Rondalleta* premiada ab un sach de gomechs de plata en los darrers Jochs Florals. En dihent qu' es son autor lo jóve poeta don Pau Bertran y Bros, ja 's compendrà que la versificació ha d' ésser correcta y lo llenguatge de la mellor mena; justament al senyor Bertran, més aviat que per la gran lesa de ses concepcions poètiques, lo coneixém per la polidesa de sos versos y sobre tot per aquell llenguatge castís, no rebuscat sino naturalíssim, y tan verament popular, que ben poch logran acostarse com ell á la manera justa de dir del poble y més poch encara tenen tan bon criteri pera rebujar tota es-

pressió que no sia de nissaga catalana prou escrupulosament comprobada. La *Rondalleta* del senyor Bertran, apart de les bones condicions que havem apuntades, está feta ab un art que encanta; sembla talment que l' autor la va escriure volant, tan lleugerament corren aquells versos plens de gracia y de vigor, que enclouhen una llissoneta moral donada ab una bella naturalitat que encisa.

Seguint l' ordre en que venen colocades les composicions en lo llibre que 'ns ocupa, nos toca examinar lo lo poema provensal *Un amour* del ilustringat bibliotecari de Marsella Mr. Victor Lieutaud; trenta sis sonets forman aquest poema que merescú un dels premits extraordinaris creats pel Consistori. Tota l' historia d' un amor se conté en aquestes trenta sis composicions, lligades pel mateix curs de l' acció, essent molt de notar en elles la bellesa de les imatges que arreu hi campejan; en va seria demanar en totes una originalitat que ja ha fet imposible lo gastadíssim del assumpto; moltes d' elles emperó 's recomanan per sa novetat y totes per la correcció de la forma y la bella expressió del sentiment. Per sort no abundan en lo poema de Mr. Lieutaud pensaments com aquell ab que termina 'l sonet XVIII que dú per epigrafe *Cadabre*:

«tis osse (servirán) per matau, ti long peu per escagno
—e com, liras asin lou proverbi dóu porc
qu' es jamai bon en ren, se dis, qu' après sa mort:»

Havent llegit lo demés de l' obra no 's compren aquesta cayguda, que per tal la tenim, respectant lo parer dels que no estigan conformes ab la nostra manera de veure; en cambi iquina tendror hi trobém en la majoria de les composicions que forman lo poema! que 'n sian mostra les titolades *Soulami*, *Balans*, *Desboutounaje*, *Lou noum* y tantes d' altres, entre les que algunes, com *L' atahud*, nos portan á la memoria 'ls mestres de la moderna poesia alemanya. Per lo que toca al llenguatge no serém nosaltres qui judique la válua del poema *Un amour*; pera aixó es menester conèixer bon xich més una llengua, y més nos estímem deixar incompleta en aquest punt la crítica que fer gala de mérits que no tenim, ben segurs de que quan altra no, 'ls lectors agrahirán la nostra franquesa.

Anem ara á parlar de la tragedia *Almodis*, distingida ab lo premi ofert per la Exma. Diputació de Barcelona. Avans de tot debém manifestar que no descobeixém pas les dificultats que porta 'l judicar degudament una obra d' aquesta classe sens haver tingut ocasió de véurela posada en escena; no es tot hu l' efecte que una obra dramática produheix llegida ó presentada en les condicions ab que 's comptá al ésser escrita; aixó ho tenim present y no havem de negarho; pero no creyém de cap de les maneres que sia necessaria la representació d' una obra dramática pera que se 'n puga fer un judici més ó menys complet; si així fos, ¿cóm s' ho hauria arreglat lo Consistori al tractarse d' escullir la més digna entre les varies produccions que 's presentaren optant al premi ofert per la nostra Diputació? Que judicar per la sola lectura una composició dramática es difícil, aixó ho creyém, y que l' autor en aquest cas se troba en condicions desventajoses, també ho considerém; que 's tinga donchs en compte lo darrerament apuntat avans de calificar [nostre judici d' extremadament rigoros.

No apuntarém pas l' argument de la tragedia *Almodis* ja que aixó allargaria nostra tasca més de lo que preteném; baste dir que la acció que en ella 's desenrotlla té per fonament l' odi que sent la comtesa per son fillastre Pere Ramon y que la porta fins al extrem d' intentar la mort d' aquest; la idea de que puga en Pere Ramon obrar respecte d' ella d' una manera semblant dona lloch á noves explosions del odi que un y altra 's tenen arribant al punt de que en sa propia cambra mor la comtesa á mans de son fillastre.

La lluyta de grans passions, element essencial en aquesta mena d' obres dramáticas, no 's troba pas en la tragedia *Almodis* tan marcada com fora de desitjar: los personatjes que intervenen en l' acció, per més que deixen veure les no escasses facultats del autor, no 's fan prou interessants per no manifestarse en ells aquella grandesa de sentiments que ha de donar vida á una tragedia; lo de Pere Ramon, que sens dupte es lo que més afavoreix l' obra de que parlém, fa recordar bastant al protagonista d' una célebre tragedia, sens que tinga de cap manera les condicions que fan á aquest sumament interessant; lo mateix podriam dir de quasi tots los altres; una cosa que 's fa notar á la primera llegida de l' obra es la desaparició á nostre entendre inmotivada de un del personatjes més simpátichs, tal es lo de Blanca, esposa repudiada del comte Berenguer, personatge que al presentarse á la escena fa creure que pendrá en la acció una part bon xich més interessant. Hem de dir pera acabar aquest breu judici, que la acció está ben portada y les escenas disposades ab molt coneixement; considerades cada una de per sí, en totes s' hi revela 'l talent del senyor Ubach, se as que puga prescin-

dirse de notar que la majoria d' elles recordan altres escenes consemblants de diferents obres dramáticas; no 's pot demanar pas que en aquest punt sia l' autor completament original.

La forma literaria de la tragedia *Almodis* peca bastant de descuidada, y aixó que no fora tant de notar segons de qui 's tractés, no pot perdonarse al senyor Ubach, ja que en moltíssimes ocasions ha demostrat prou trassa pera fer cosa més perfeta; lo mateix exactament pot dirse del llenguatge, que en general no correspon pas á lo que del senyor Ubach podia esperarse.

J. LAPORTA

(Acabaré)

L' INAUGURACIÓ DEL FERROCARRIL DE SANT JOAN DE LAS ABADESSAS

Cumplint l' oferta feta en lo passat número, LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA se complau en ocupar-se ab alguna detenció de lo relatiu á tant important aconteixement pera Catalunya é indisputable gloria pera sos iniciadors.

La figura descollant en aquesta empresa es la de don Feliu (Félix) Maciá y Bonaplata, qui nascut en Barcelona als primers de Juliol de 1838 y oriundo de Cerdanya, seguint l' honrosa tradició de sa familia, ingresá en l' escola d' enginyers industrials de Barcelona, tenint que completar sos estudis en Madrid, y rebent lo títol d' enginyer industrial en 1860. Permansé després alguns anys en diferents establiments industrials de Fransa, Bélgica é Inglaterra, y en 1865 fou elegit un dels Directors de la societat especial minera *El Veterano*, que feya poch havia invertit un capital considerable pera l' explotació de las minas d' hulla de Surroca y Ogassa, conegudas generalment ab lo nom de l' immediat poble de Sant Joan de las Abadessas. Pera sa acertada explotació era n' obstant necessaria la construcció d' un ferrocarril y concebuda ab predilecció aquesta idea per lo senyor Maciá, fracassada la primera empresa concessionaria del ferrocarril de Granollers á Sant Joan de las Abadessas, prengué lo senyor Maciá las precaucions necessarias pera que no fracassés la segona, y entre altres, procurá la subvenció que comensá per oferir la societat *El Veterano*; la que votá després la Exma. Diputació Provincial de Barcelona; l' apoyo que prometé la llavors companyia del ferrocarril de Barcelona á Girona y, últimament, la subvenció que las Córts votaren en favor d' un ferrocarril considerat com d' interés nacional.

Ab tot y 'ls ausilis promesos foren grans las dificultats pera constituir una segona empresa pera la construcció de dit ferrocarril, mes conseguit aquest objecte, lo senyor Maciá considerá necessari completarlo, fundant una societat composta d' un petit número d' amichs que hauria de tenir per únic objecte dita construcció. Dificultaren, n' obstant, los traballs de la nova empresa los aconteixements polítichs, especialment de Fransa; y llavors lo senyor Maciá y Bonaplata estimulats per sa inquebrantable fé en l' empresa, no desmayá y aixís fou com en 1875, ab tot y que 's trobava desplegada la guerra civil en Espanya, conseguí termenar 40 kilometres de ferrocarril de crecudíssim cost. En efecte, als 8 de Juliol de 1875 s' inaugurá lo trajecte de Granollers á Vich.

Incansable lo senyor Maciá en l' empresa, als 15 de Novembre de 1877 conseguí crear la Societat del ferrocarril y minas de Sant Joan de las Abadessas, refundint aixís l' Empresa concessionaria del ferrocarril y la societat *El Veterano*, propietaria de las minas de hulla, per qual medi conseguí que la nova societat creada sots los auspichs de la *Catalana General de Crédito*, haja termenat ara felisment lo repetit ferrocarril.

Després de quinze anys de perseverant lluyta, ha conseguit lo senyor Maciá y Bonaplata veure lo coronament de sos traballs, sens altre especial recompensa que son inagotable amor al país, havent sigut també molts los beneficis secundaris que aquest per tal motiu ha reportat. Lo camí vehinal de Vich á San Hilari Sacalm atravesant las Guillerias ha sigut obra que, ademés de sa iniciativa, deu considerables dispendis al senyor Maciá; qui també ha lograt que la carretera costejada de fondos públichs desde Ribas al collat de Torras, fos prolongada fins á Puigcerdá á expensas de diferents particulars.

Ademés de l' explotació en gran escala de las minas de Surroca y Ogassa, lo ferrocarril de Sant Joan de las Abadessas facilitará l' explotació dels minerals de ferro de la vall de Ribas, declarats respectivament de primer ordre; y las poblacions més particularment beneficiadas serán entre altres: La Garriga, Ayguafreda, Centellas, Vich, Manlleu, Torelló, San Quirse de Besora, Ripoll y la ja esmentada vila de Ribas.

Ruplerts vingueren tots los periódichs catalans en los dias próxims á l' inauguració dels detalls de la mateixa y en veritat ho mereixia.

QUADRO DE FERRANT

ENTERRO DE SANT SEBASTIÀ

GRABAT PER VELA

A las 6 del dematí del diumenge 17 d' Octubre sortí de l' estació dels ferrocarrils de Fransa lo tren especial que s' aturá prop del magnífich pont de Palau de 160 metres de llargaria per 32 de alsaria. Foren travessats los no menos notables de Rocafiguera ab son immediat túnel, lo de la Pudó y altres; y en la estació de parada la de Torallas, fou entregada als convidats una poesia titulada «Al felis acabament del ferrocarril de Sant Joan de las Abadessas.» Celebrada missa pel senyor arcipreste de la catedral de Barcelona y pel mateix benehida la vía, fou inaugurada una nova galeria, que en obsequi del senyor Ministre allí present, fou titulada «galeria Lassala.» Foren visitadas algunas altres obras de fàbrica y part de las minas de carbó de pedra y de retorn fou visitat lo monastir de Santa Maria de Ripoll examinant-se las obras fetas y los projectes de restauració.

En Ripoll fou servit lo dinar en lo tinglat de mercaderias, amenisant l' acte la societat coral de dita vila, y pronunciats solament dos brindis, lo del senyor Estruch y Ferrer, President de la Junta de govern de la Societat del repetit ferrocarril y lo del Exm. Sr. Ministre de Fomento don Fermi Lassala, abdos ruplerts d' entusiasme y patriotisme; s' emprengué lo definitiu retorn no sens que avans fos llegida la resposta del Exm. Sr. President del Consell de Ministres al telégrama que se li dirigí en lo acte de l' inauguració, recordant: «que l' any passat habia tingut lo gust de concórrer á l' inauguració d' una part de aquell ferrocarril (de Vich á Manlleu), y anyadint que celebrava l' acabament de l' obra per lo que importava al pervindre de Catalunya, ab quin ardent esperit industrial y llargas esperansas de prosperitat y progrés, se trobava enterament identificat»

Lo repetit senyor Maciá y Bonaplata fou elegit en 1872 diputat pel districte de Vich; essentho actualment pel districte de Puigcerdá per gran número de vots y sens oposició. Desempenyá també los càrrechs de President de l' *Asociación de Ingenieros industriales*, es vocal de la Junta de Govern de la Societat la *Maquinista Terrestre y Marítima*, de la del *Fomento de la Producción*, y de altres varias corporacions, donant mostra en totes de que á son elevat criteri científich, industrial y mercantil deu atribuirse la major part de la gloria que corresponen als iniciadors, protectors y continuadors de la utilíssima empresa del ferrocarril de Sant Joan de las Abadessas. —**

L' ALBERCH DARRER (*)

Bo y retut al bell mitx dia
me n' he entrat adins d' un bosch,
ajassantme abaix d' un roure
freturós d' alé y repós.

Del panteix de la pujada
mester es referme un poch,
el camí es de mala petja
y m' ajup lo feix que hi port.

Adosserat pe 'l brancatge
que 'm guarda del pich del sol
sens empatxarme la vista,
¡qué be 's descansa en est lloch!

Avinent, entre blanchs còdols
y alt herbey, corre una font,
que convida ab suau fressa
la desansiada son.

Mas tot esplayant la vista,
l' esperit roman absort,
veént la *Bellesa* atañarse
al *Sublim* ab mija por:

Ací catifes de molsa
brodades totes de flors,
hont les merles desafian
á cantar als rossinyols;

Allá dalt les cinglateres
crestejant llurs penyals roigs,
hont los isarts no s' hi arriscan
esporuguits peis voltors.

D' antiga esglesia hermitana
s' alçan aquí 'ls enderrochs,
fent cara al castell, que mostra
fesos murs y trencats ponts.

Les cel·les dels hermitages
fa esbucar aquest mon foll,
forçant á viure entre 'ls homens
al home que naix ab cor.

Dexaume, bon Deu, romandre
en aquest afrau reclós,
per gosar de la vostra obra
poblantla ab antichs recorts.

*) D' un llibret escrit durant una llarga malaltia.

Assaciaume ab sa bellesa,
de que encara no 'n tinch prou;
vull gosarne lo pler únic
que mes creix quant mes ne gós.

Per una pobre cabana
amagada entre aquests rochs,
dexaria 'ls grans vilatges
y els palaus de mes confort.

De la soca del vell roure
en que m' estava á redós,
n' ha sortit una veu trista
que á l' orella m' ha respost:

«Amich, no 't frisses, espérat,
que puch dartre lo que vols:
los llenyaters s' eyna esmolan
per aterrarne tantost:

«Sos fills ma capsada á fexos
se 'n durán per ferne foch;
despullat á la molina
m' arrossegaran els bous;

«Les dents aspres de la serra
partiran mon rull en pústs,
y de quatre posts clavades
farán ta caixa de mort.»

Al baxar, los llenyatayres
he trobat destrá al coll;
y á poca d' hora los cingles
retrunyian ab llurs colps.

M. AGUILÓ Y FUSTER.

Bruguera, Septembre de 1854.

REVISTA MUSICAL

LA BARRETINA

CANSÓ DEL ÚLTIM BARRETINAYRE DE FRANSA. *Lletra de J. Verdager y música de C. Candi.*

Ja era hora; la valenta composició premiada ab la englantina en los Jochs Florals d'enguany titulada: *La Barretina*, deguda á la sempre inspirada ploma de nostre amich mossen J. Verdager, corra per 'l mon fentse admirar per sas magníficas ideas expressadas en virils versos, per sa delicadesa de sentiments, per sa dolçor en la frase, sempre propia y justa, per sos giros naturals y nous, que portan uns y altres, per tot arreu, l' esperit, lo modo de pensar y obrar, la verdadera fesomia, en fi, la vida dels fills de la terra catalana.

Pero sens dármen compte vaig estenentme tractant de la Barretina literaria y adelantant conceptes y apreciacions, quan ploma més entesa que la meua vos dirá lo qu' es en tots sos cayres, olvidantme que sols tinch la missió de parlar de la barretina musical, de l' obra que l' organista de Sant Just ha donat al públich ab la lletra del autor de *L' Atlántida*.

Que hi ha molts dificultats per vencer per part del músich, ho compendrà qui sols haja llegit una sola vegada la composició del poeta vigatá; que posa en un verdader compromís al músich, si vol aquest mantenir viva l' atenció del lector ó del auditori, se compren també á primera vista. Mes... ¡ha lograt lo senyor Candi vencer aquelles dificultats y donar calor á sas notas, mantenint viu l' interés del qui las sent?

Molt y molt atrevit es dar contestació, ja sia afirmativa ó negativa, á las anteriors preguntas, per la quantitat y qualitat d' observacions que partitura en ma se 'n poden fer.

Pero jo, tenint en compte unas y altrás, tinch que donarla afirmativa per lo minucios y detingut estudi que he fet de la composició d' en Candi.

Mes al dir aixó, no vull quedí sentat de que no té defectes: sí 'n té; pero son tant pochés é influheixen ab una part tan infima en desmèrit de la composició en general, que bé se 'n pot fer cas omís.

Y ara, donchs, que 'l parer ja he dit, vaig á fer un petit anàlisis de la música, pera portar lo convenciment de que estich en lo just á aquells que esperan sapiguer la opinió de la premsa sobre aquesta ó aquella obra, ja sia científica, artística ó literaria.

Precedida de pochés compassos que d' introducció serveixen ve la primera *posada*, d' una melodia senzilla, fresca y original, plena de tochs característichs que fan recordar al instant las nostras cansons, plenas de sentiment sas notas, y d' una vaguetat tant agradable y espontánea, que en pocas, molt pocas composicions del senyor Candi li he trobat.

Mes si en aquesta *posada* hi descolla la inspiració per la part melódica, hi admira lo rigorista, la excesiva puresa ab que tracta la part armónica. Tota ella está ab tanta conciencia treballada, y ab tant de cuidado pre-

vistas y vensudas las dificultats, qu' un no sab pas en que entussiasmarse, si en la melodia, fruyt nascut al escalf de las cansons catalanas, ó en lo treball contrapuntístich que hi ha posat lo senyor Candi. Y aquí tinch que fer notar una cosa important per nosaltres, per nosaltres, músichs catalanistas, y es que l' autor de *Abdala ó la torre de la minyona* ha demostrat, primerament en lo volúm de cants populars catalans y ara ab la barretina, que nostras cansons no sols serveixen pera fer dormir las criaturas tot gronxantlas al bressol, sinó que també se poden escriurer ab temps de barcarola y compás de sis per vuyt. La primera *posada* de la *Barretina* es la palanca d' Arquímedes, que apoyada ab probas reals y efectivas y per 'ls inteligents conegudas, farà trantollar y caure 'l mon del indiferentisme y de la burla en que molts miran las cansons de nostra terra.

Y ve la *Tornada*, que té de inspirada la segona part, diguémo aixís, tant com de mansa la primera. Y ho resulta més, si 's té en compte que 'ls dos compassos finals de la *posada* no 's mouhen de *fa á la*, que, units ab los quatre de la *tornada*, son sis, que deixan sentir las mateixas notas. Pero en la segona part hi llensa en Candi á doxo lo sentiment de son cor; plora llágrimas candentes quan dia ab lo barretinayre:

mes no canto gayre,
mes no canto, no.

La calma y la magestat ab que diu l' últim *no*, deixan una impressió duradera y agradable. Y lo mateix que, referent á la part armónica, he dit de la *posada*, dech repetirho d' aquesta resposta, que hi ha un moviment fet per 'l baix que resulta un efecte grave, sever y completament original.

Y passaré á la tercera *posada* ja que la segona te la mateixa melodia que la primera, haventhi sols la varietat en l' acompanyament, que es mes fácil y senzill que en aquella.

Es la melodia de la tercera *posada* original, de carácter magestuós y adequat á la lletra de la *Barretina*. Son cant m' ha fet recordar, no perques' hi assemblí ni per sas notas ni per sos giros, sino per l' esperit de la composició melódica, á una balada alemanya que forma part del segon volúm de cansons populars d' aquell país, publicat per la casa Peters.

La música d' aquesta *posada* es senzilla, concebuda en lo fort de la inspiració y sentint molt viu l' esperit patri que en sos versos palpita; y al mateix temps, tenen sas notas una dolsa y vaga melengia que directament toca 'l cor.

Mes... si be es veritat que tot aixó té, podenthi afegir que va ab una armonisació acabada, tinch que dir que res de catalana té la melodia que 'l senyor Candi ha posat á la tercera estrofa de la composició de mossen Verdager.

No s' ofengui 'l senyor Candi si ab catalana franquesa li dich lo que sento; no fentho aixís, seria bastardejar la sacratíssima missió de la crítica, que sempre, en tots cassos y ocasions, té que tenir per nort y guía la veritat més que dihentla, molts voltas ocasiona la pérdida d' una amistat entranyable ó d' un companyerisme per llarch temps conservat.

No s' ofengui, repeteixo, si dich que trobo la tercera *posada* poch de nostra terra; sí dich que no he pogut veurehi lo sabor de *La Dama d' Aragó* ni de la inspiradíssima *Catarina*; sí no he pogut sentir lo suau oreig que ple de flayre encisera escampan per tot indret las sentidas notas de *La Pastoreta*, flor delicada que nasqué en los camps de nostra terra; sí no he trobat en la melodia de la tercera *posada* aquella cosa que se sent, mes no s' esplica de nostres cansons; sí no s' hi troba la vida, diguemho aixís, de nostres cants populars.

Crech més; estich segur, que 'l senyor Candi llegint sa magnífica barretina, veurer podrá lo just de mas ideas y mon parer, ja que l' he pensat molt avans de donarlo á la llum.

Ab tot: lo cant en qüestió es, com ja he dit mes amunt, original, magestuós y sever, donantli mes novetat y més riquesa la acabadíssima armonisació que l' acompanya, que com lo cant es també sóbria, justa y valenta.

Repeteix per final la *tornada*, que dihent es com la primera, passar puch á fer lo resúmen de la composició en general.

En lo que dit deixo, crech haver presentat dos estils en la música de *La barretina*. En lo primer, purament popular, es lo senyor Candi 'l músich inspirat en la lectura de nostras mes preuadas cansons catalanas, eternas fitas que marcan ben gráficamente lo nostre carácter y las nostras costums; es, lo senyor Candi, lo músich que entussiasmat devant los giros, admirat de las cadencias y de la manera tant nova y original de modular, y olvidant casi sempre los rigorosos preceptes del contrapunt que tenen nostres cants, agafa la ploma que vertiginosa corra, deixant impresa en lo paper la verdadera música catalana.

Aquest es l' autor de la música de la primera *posada*.

Es en lo segon, lo senyor Candi, lo músich que lliure de travas y recorts se llensa al camp de la inspiració, do-

nant vida á la pocas mes molt ben sentidas notas que acompanyan la lletra, que diu:

Catalá lo plá y la serra
mes de Fransa 'ls habitants

frase plena de sentiment y energia, frase que dona á conèixer que 'l músich ha interpretat faelment l' idea rigorosa que concebí 'l poeta, pero que, com ja he dit, si be no te l' estil de nostres cants se presenta lo compositor lliure de escola, pero si ab una música en alt grau pensada y ab valentia concebuda.

Aquest es l' autor de la tercera estrofa de *La barretina*.
¿Es un defecte que 'l senyor Candi haja fet una tercera *posada* tant desentonada de la primera? ¿Constituirá defecte la poca unitat d' estil? No.

Y ho dich perque en composicions d' aquesta índole hont no hi cap lo desarrollo d' una idea revestintla ab todas las galas d' una imaginació florida, se té que buscar la mes varietat possible á fi de donar lo major grau d' amenitat en la composició.

Y... vaig á acabar.

Si per los poetas es considerada *La barretina* de mossen J. Verdguer com una verdadera joya literaria, la obra d' En Candi, ó sia *La barretina musical*, será, sens dupte, considerada per los músichs y particularment per los catalanistas com una de las millors, sino la millor, de quantas composicions d' aquesta classe s' han publicat.

Rébin los dos, poeta y músich, la coral enhorabona que en aquestas ratllas los hi envia per sa acabada obra

M. J. VIDAL.

Barcelona 4 Setembre de 1880.

NOVAS

Acaba d' esser nomenat canonge de la Catedral de Vich lo reputat poeta catalá, mestre en Gay Saber don Jaime Colell y Bancells, director de nostre apreciable colega *La Veu de Montserrat*. La redacció de *LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA* lo felicita per aquesta distinció, que ja de temps tenia merecscuda.

Per falta d' espay no podém en aquest número donar compte de las sessions celebradas per lo Congrès Catalanista pero de todas maneras prometém ferho en lo número vinent.

Publiquém á continuació, los següents párrafos d' una interessantíssima carta de Balaguer, que publica nostre apreciable colega *Lo Catalanista*, referent á la reunió tinguda en dita vila pera tractar del ferro carril del Noguera Pallaresa.

«Balaguer 27 d' Octubre. — La Casa Consistorial de aquesta històrica ciutat, está col·locada á un dels costats de la gran plassa, que te fama d' esser de las més grans de Catalunya. En la Casa Consistorial y en son saló de sessions, que te una planta semblant á la del Consistori nou de Barcelona, ha tingut lloch la sessió solemne de la Comissió gestora del camí de ferro Noguera Pallaresa.

«S' ha obert la sessió y s' ha anat al gra desseguida, de manera que hi hagut més acorts que discussions. Primerament s' ha organitzat la Comissió gestora. Se ha creat una Comissió executiva formada per los senadors, diputats y membres de la gestora que resideixen en Madrid. S' ha organitzat una Comissió Auxiliar de la Provincia, composta d' un Comité directiu y de Comités auxiliars en los diversos districtes judicials, acordantse, ademés, que igual organització s' dará á las demás provincias que s' associhin al pensament del camí de ferro del Pallaresa.

«Durant la discussió, lo diputat senyor Soldevila ha dat lectura de varias cartas d' adhesió, de las quals recordém las següents: dels senadors, general Orozco y Comte de Torre-grossa, dels diputats senyor Hoppe y Alonso Martinez (don Manel), un y altres representants de districtes de la provincia de Lleyda, y com á tals membres de la comissió gestora; dels senadors per la provincia de Tarragona, Marqués de Montoliu y Buzarán, y del diputat per Tortosa, don Albert Bosch.

«Lo senyor Maluquer havia dat avans compte de duas promesas valiosas d' apoyo pel camí de ferro en projecte. La primera, del general Pavia, es explicita y terminant. La segona, del senyor Ministre de Foment, no es tan explicita, pero no deixa de ser important, puig segons lo senyor Maluquer, lo senyor Lassala li ha promés que no recaurá cap resolució sobre 'l camí de ferro del Pirineu central, fins que s' hagi terminat l' estudi del projecte de la via catalana. Després dels acorts referents á organització, lo que escriu la present ha presentat la proposició que va explicar no fa molt temps lo *Diari Catalá*, referent á que s' convoqui en Castelló de la Plana ó en qualsevol altra ciutat secundaria de fora de Catalunya, una gran reunió de representants de todas las provincias espanyolas, y departaments francesos y argelins, interessats en lo camí de ferro que s' projecta. Per la reunió deuria prepararse una Memoria entusiasmada y ben fundada, tot al objecte de que la qüestió del camí de ferro no perdi lo carácter grandios que li dona la circumstancia de ser á un temps oficial y popular.

«Apovada aqueixa proposició en breus paraulas per son autor, la assemblea l' ha rebuda ab grans aplausos, y ha acordat acceptarla en principi, recomenat á la Comissió executiva que la porti á execució tan aviat com li sigui possible.

«Lo mateix autor de la proposició ha recomenat també á la assemblea, que, imitant lo que feu lo Foment de la Producció Nacional alguns anys enrera, envihi oradors á las provincias del Llevant y del mitx dia d' Espanya, al objecte de moure la opinió per medi de grans reunions. La Mesa ha pres en consideració la proposició.»

La nit del 14 del corrent forem galantment invitats per lo acreditat pianista senyor Cortada y Ramos, á un concert que tingué lloch en lo *Fomento de la produccion española* ab motiu d' inaugurar-se un curs de piano á càrrech de dit senyor. Lo senyor Cortada y demás artistas que l' acompanyaren en l' execució de las pessos del concert, foren sumament aplaudits per la numerosa concurrencia qu' havia acudit á escoltarlos, al conèixerment y al domini d' algun punt difícil de las asignaturas de sa respectiva carrera, escrivint després sobre lo mateix algun treball adornat ab todas las galas literarias que la jove edat tant estima y tant desitja, que moltes vegadas las hi fa sobreras, per llegirlo á las horas als amichs més íntims ó als companys més aplicats ó be per obrir sobre d' ell una disertació en la classe ó en las Academias y Reunionetas á que 'ls escolars tan aficionats se mostran.

LLIBRES REBUTS

ESTUDIOS, DISERTACIONES Y ENSAYOS FILOSÓFICO-LITERARIOS, por D. Saturnino Milego é Inglada.

Entre 'ls alumnos més aprofitats de todas las carreras facultativas acostuma ser molt pronunciada la tendencia á dedicarse, per medi d' estudis particulars, al conèixerment y al domini d' algun punt difícil de las asignaturas de sa respectiva carrera, escrivint després sobre lo mateix algun treball adornat ab todas las galas literarias que la jove edat tant estima y tant desitja, que moltes vegadas las hi fa sobreras, per llegirlo á las horas als amichs més íntims ó als companys més aplicats ó be per obrir sobre d' ell una disertació en la classe ó en las Academias y Reunionetas á que 'ls escolars tan aficionats se mostran.

Prova de lo que dihém es l' obra que 'l Sr. Milego é Inglada ha tingut la bondad de remetrens, obra que no es sino un aplech dels treballs aislats, escrits casi tots al foch d' aquella edat en que la fantasia domina y avasalla á todas las demás funcions de l' inteligencia. Diversas y molt diversas son las materias de que l' autor s' ocupa en la seva obra, y desde la clara explicació dels més interessants fets històrics de nostra patria fins al exámen més detingut de qüestions filosóficas d' importancia indubtable y fins al profitós estudi d' eminentes espanyols com Cervantes, Calderon é Isidoro de Sevilla, se trovan en las planas del llibre una serie de treballs escrits tots ab estil fàcil y notable domini de llenguatge. S' hi distingeix molt especialment lo titulat «El sentido comun», llegit per l' autor en l' acte de rebre 'l grau de doctor en Filosofia y Lletres, que si be dissenteix en certas de sas apreciaciones filosóficas de nostra manera de véurelas, manifesta bona cosa de coneixements en la més important de todas las ciencias; també s' recomanan los estudis «Naturaleza y fin del Arte» y «La Poesia», sobre tot per l' entusiasme ab qu' están escrits y per l' alta missió que demostra venen á desempenyar las Arts y més que todas la Poesia, que ho es per excelencia.

Felicitem al Sr. Milego per sa obra, recull dels primers fruyts de sa inteligencia, y molt nos ne prometém de qui tan be sap comensar, tractant qüestions tan distintas y tan difícils com las que 'n lo llibre s' inclouhen, ab lo juvenil entusiasme que los *Estudios filosófico-literarios* manifestan.

Las materias que l' obra conté son las següents: «Destrucción del califato de Córdoba», «Benito Espinosa», «Isidoro de Sevilla», «Origen y formacion de las lenguas romanas», «El sentido comun», «La Filosofia contemporánea», «Cervantes», «Calderon», «La Historia de Literatura española», «Naturaleza y fin del Arte», «La Poesia», «El Derecho Natural y el Positivo».

Forma un volúm de 248 planas en 4.ª prolongat, impresa en Toledo, impremta y llibreria de Fando é hijo (Comercio, 31) y s' ven al preu de 12 rals en las principals llibrerias de Madrid y provincias; en Barcelona en la llibreria de Bastinos. Las demandas al autor en lo Institut de Toledo.

Lo RAT-PENAT (Jochs Florals de 1879, any 1.ª).

Los Jochs Florals qu' en Valencia celebra la benemèrita societat *Lo Rat-Penat* comensaren á tenir lloch lo any passat y alguns dels treballs premiats y un molt curt discurs del Sr. Pizcueta y un altre més curt del Sr. Alcalde de Valencia ab la memoria del Sr. Secretari es lo que forma 'l volúm de que parlém.

No sabém perquè no s' han inclós la major part de las poesias premiadas ni cap treball en prosa. Enhorabona que s' hi eliminessin las poesias que habian obtingut accésit, si aixís ho tenia á be la Societat del *Rat-Penat*, pro ab las altrás que obtingueren premis no enteném perquè havia de ferse: ananthi las unas sembla natural que hi anessin las altrás. Ara, tal com está, poca feyna nos hi queda á examinar lo llibre. Fora de l' hermosa poesia del Sr. Llorente «Á la Reyna de la festa», qu' obtingué justament la flor natural per ferne grata ofrena á sa tendra filleta, las demás poesias no son sino una gastada reproducció de lo que generalment constituïhen las poesias de certámen. «Lo crit de Deu», del senyor Pasqual y Genís, «Lo Rat-Penat», de D. Rafel Ferrer y Bigué, «Á las Bellas Arts», de D. Jascinto Labaila y la «Al inmortal Ribera», de D. Rafel Torromé, son

poesias ben escritas, si s' vol, que d' alguna manera s' ha d' acreditar lo bon nom que sos autors tenen ab justicia conquistat, pero total ellas trevalladas, fetas com á la forsa, com per compromís, semblan poesias d' un que 'n sab molt de fer pero de quan no te ganas de ferne.

Ab tot, digne de lloansa es la Societat que tan animada de bons desitjos se presenta y nosaltres la felicitem coralment per son establiment de Jochs florals en la ciutat ahont está instalada. Nosaltres també 'ns recordém dels primers anys de nostres Jochs florals, y al recordarlos, novament hem d' animar als de Valencia; tot es comensar.

L' obra forma un elegant volúm en 4.ª prolongat de go planas, impresa en casa Emili Pasqual, plassa del Temple, núm. 6, Valencia.

CONFERENCIA SOBRE FILOXERA VASTATRIX DONADA Á VARIAS POBLACIONES DE LA PROVINCIA EN CUMPLIMENT D' ACORT DE LA EXMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL, per D. Joseph Presta, Director de la Granja experimental Escola.

Forma un quadern de quaranta tres planas y en ell se reasumeixen las varias conferencias donadas per son autor, en Arenys de Mar, Granollers, Tarrassa, Manresa, Igualada, Vilafranca, San Feliu del Llobregat, Mataró y San Sadurn de Noya, las quals revelan la extensió de sos coneixements en la materia de que tractan.

REVUE DES LANGUES ROMANES. — Hem rebut lo fascicle segon del tomo quart, d' aquesta renomada publicació, que conté diferents articles y poesias dels senyors Castrels, Clement Simon, Guiraldenc, Roque Ferrer, Prats, Azaiz y Banquicer.

QUI ABRASSA MOLT... — Pessa en un acte y en vers original de don Miquel Figuerola, al qual doném las gracias per son envió.

BELLAS ARTS

Senyor Director de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

Fstimat amich: Fa pochos dias que 'm trobava al peu del Vesubi. L' auba gentil daurava ab son color encés la florida vejetació que rodeja á la vella Parthénope enmirallada en los cristalls d' aquell mar que brillants se refregaban suament per sas riberas. Tot respirava calma y quietut; la remor del torrent que s' escapa de las tortuositats dels Alpes, ó que baixa serpentejant de las crestas del Apenino, se sent de més lluny que 'l soroll de las ayguas del Mediterrá batent en lo cap de Possilipo, ó removentse entre 'ls penyals de Sorrento. Las darreras perlas de la rosada s' escampavan com á menuts brillants entre 'ls vaporosos y tendres matissos de las flors.

¿Com m' extasiava recorrent ab térbola mirada aquell golf encantat!

Devant meu, Prócida y Carpi, emboyradas ninfas de la mar, sirenas que atrauhen al passatjer, no per portarlo al naufragi, sino per obsequiarlo ab las més puras delicias de sa naturalesa poética. Portici, Sorrento, ahont las onas encara murmuran los sublimes cants del seu Tasso; Resina, Pozzuoli, Baia, lloch plens d' encant y de seducció, ahont fins lo devastador Vesubi es hermós y falaguer. Més enllá, á son peu mateix, servintli per fondo las negras faldas de sa lava, s' estenia fantástica la desolada Pompeya.

Pochos moments després la escena cambiava per complert. L' astre major del firmament, corrent sempre darrera de la somrienta Aurora s' aixecava majestuosament en lo horitzont. Aquell sol, de llum ardenta com lo de la nostra Andalusia, y que un dia, ab raigs de gloria il·luminá las victoriosas hosts espanyolas, deixava sentir ja tot just nat sa escalfor poderosa. Parthénope, la sirena del Tirreno, se despertava ab los mil sorolls propis d' una ciutat que trevallava, entre 'ls que s' barreïjavan las dolsas tarantelas dels pescadors, que en alas del céfir tornavan de la feyna.

Llavors la mar blavcejava fent parella ab lo cel, las flors obrian son cálzer perfumat, escampant suaus aromas, y Nápolis tornava á la vida, respirant á plens pulmons las saludables brisas de la llibertat y del progrés.

* * *

He apuntat las anteriors impressions, tretas de mon llibre de memorias, ja que vull parlarli de las obras que en Galofre ha portat d' aquellas platjas, ja perque ellas m' han recordat tot lo que allí sentí, essent algunas, quadros complerts de lo que acabo de descriure. En la exposició, donças, que de sos treballs ha obert eixos dias, aficionats y artistas han pogut admirar y apreciar lo molt que val. En las marinas, sobre tot, es allá hont se distingeix més, puig ha lograt robar á la naturalesa aquell secret de poesia que sols lo geni arriba á comprendre y á traduhirlo en brillants colors sobre un tros de drap. En ellas se sent l' salabrós ruixim de la mar y la forta olor del quitrá. En aquellas figuras mitj despu-

lladas està admirablement retratat l' caràcter de la gent de mar, ben divers per cert del de la gent de montanya; xicots que s' arrossegan per la sorra, colrats per lo sol de mitj dia, jugan ab las batents onadas, corren y jugan empenyentse uns á altres, y revolcantse ab ells las blancas escumas que, joganeras y encisadoras, descriuhen en la platja mil capritxosos círculs.

La solitaria Malfi, ab sos gegantins penyals, ha dat també motiu á una valenta impressió del natural originalíssima, potser la millor d' en Galofre; sas casetas blancas com la neu son perlas escampadas entre toyas de verdura, á las que, com un dosser, las envolta un cel blau, puríssim.

Un altre, que titula *La niebba dell matino*, es també modelo de execussió.

Á pesar de tantas qualitats com adornan la obra d' en Galofre, si nota una certa manera en lo modo de fer, disposta á seguir las lleys de la esclavisadora moda, y que no sempre dona 'ls resultats que 's proposa l' artista. De eix afany de fer brillar los colors, arriuant á la exageració, se 'n ressent també nostre paysá al pintar las figuras, sent més de notar eix contrast quant están disposadas en paisatjes com los seus en que la veritat hi es sempre la senyora.

**

Be mereix que li parli també avuy del jove valenciá Benlliure, perque es ell l' que fa lo tema de totes nostras conversas eixos dias; en las academias y en totes las reuniones de artistas, no 's parla d' altre cosa que de 'l apreciat pintor y digne fill de Valencia.

Un tracte ha fet ab un rich comerciant de quadros inglés, Mr. Colnaghi, en lo qu' en Benlliure se compromet á pintar per dit senyor, durant dos anys, pagant aquest per son treball la friolera de 110,000 franchs, dels que n' hi adelanta una bona part com á penyora de son compromís.

Fill de una modesta familia, y sens més forsas que son geni, ha lograt lo que ben poch arriban á possehir, aixó es: á un gran talent, unir una bona fortuna gua-

nyada ab los fruits d' aquell. La sort l' ha sorprés enfeynat en un gran quadro: *Colon descubrint las Américas*. Lo gran navegant, entre un grupo de mariners, ab la convicció del home que sabia certament lo que buscava, senyala ab sa ma destra la terra somniada, enmantellada ab la més hermosa aurora. Lo quadro es plé de

inmensos d' aquells aucells, completament lliures, y als qu' es prohibit mortificar en lo més mínim, á eixa escena, repeteixo, serveix de fondo lo monumental temple del Sant que dona nom á la plassa. Los forasters y alguns aficionats de la ciutat reparteixen grapats de vessas que, ab afany, se disputan los famolenchs animalets. Lo artista ha sapigut florejar la seva obra ab un grapat d' incidents que ajudan á la riquesa del detall y al bon afecte del conjunt. Eix quadret fou venut tan bon punt l' enviá á Roma. Altres de sos estudis representan diferents vistas de distints llocs de dita ciutat.

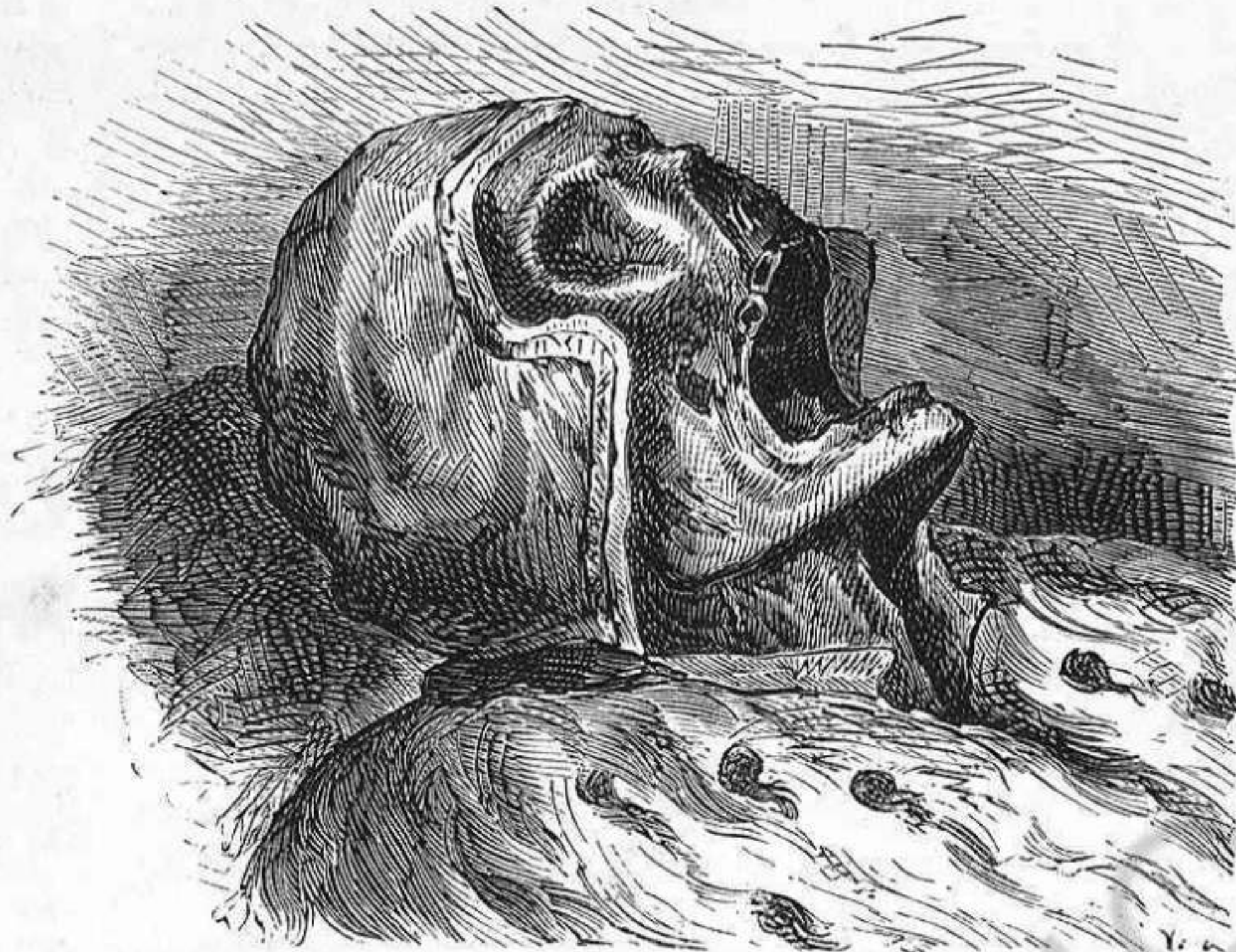
Un altre quadret té que representa 'l moment en que una colla de xicots surten de la escola d' un poble de la montanya, y 's dirigeixen á besar la ma del rector, que, ab son gros paraigua vermell sota 'l bras, ix de casa seva. Tres ó quatre baylets se disputan lo fer l' amistat, pera que després lo bon capellá, tot cofoy, los hi donga una estampeta á cada hú, avans d' anar á saludar al mestre que, vellet, ab una casaca lluenta de molts suadas, está á la porta del col·legi.

Un altre hermós quadret es també lo que representa un gosset que, ab una gorra de quartel feta d' un diari y ab una escombra á la pota, está dret y ferm, com un soldat en una revista, servint de diversió á varios xicots, que vesteixen trajos de la campanya romana. Envoltan y jugan ab la pobre bestiola, que, pacienta, aguanta l' escombra mirant llastimosament á sos mortificadors. Eixa obreta, feta ab molta forsa de color, es treballada ab una factura simpática, y va destinada á la hermosa galeria que en Barcelona está formant lo senyor Fuster.

No penso ser profeta ni molt ménos, però no crech equivocarme al dir que si en Benlliure continua adelantant en el género de pintura que, ab tant bon éxit ha emprés, arribará á ser una gloriosa y espléndida estrella en lo horizont del art espanyol.

ENRICH SERRA.

Roma, Octubre 1880.

MOMIA DE DON JAUME II

DIBUIX DE R. PADRÓ

Rey de Mallorca

GRABAT PER E. VELA

vida y donará gloria á son nom y profit á sa fortuna.

Los quadrets que ha fet á Venecia, tots de petites dimensions, demostren més clarament lo talent d' en Benlliure. La plassa de Sant March de aquella ciutat, ha donat bon motiu pera que hi lluhis sa fantasia. Un remolament de colors envolta per tots costats á una multitud de figuretas pintadas ab un gust exquisit. Eixa escena, que representa una de las antiguas tradicions venecianas, com es la de donar á mitj dia menjar á vols

LO TOCH DEL MAL TEMPS

QUADRO DE MODEST URGELL, DIBUIX DEL MATEIX Y GRABAT PER E. GOMEZ